

Д. В. Желанов

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В НОРВЕГІЇ

Актуальність поданої статті полягає в необхідності й доцільності вивчення зарубіжного досвіду організації та функціонування систем освіти певних країн в умовах глобалізації та інтеграції сучасного освітнього простору та ризиків, пов'язаних з ними. У цьому сенсі викликає науковий і практичний інтерес система вищої освіти Норвегії, як однієї з найбільш розвинутих скандинавських країн, що є «соціальною державою», яка побудувала «суспільство добробуту» з пріоритетом освіти як інституції. Метою статті є вивчення тенденцій розвитку вищої освіти в Норвегії. Використано комплекс методів дослідження, а саме: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення для вивчення, зіставлення й узагальнення наукових та нормативних джерел з метою визначення особливостей та тенденцій вищої освіти в Норвегії. Розкрито сутність освітньої політики Норвегії, а саме: пріоритетність освіти в структурі соціально-економічних інституцій; егалітарність освіти; акцент на педагогічній освіті; забезпечення рівності освітніх можливостей норвежців. Розкрито базові тенденції розвитку вищої освіти в Норвегії: впровадження антиринкової моделі, що передбачає блокування ринкових відносин у сфері освіти й повну відповідальність держави за організацію та фінансування вищої освіти; відсутність у вищій освіті приватного сектору, як засобу її комерціалізації; поєднання глобального та національного в норвезькому освітньому просторі; плідний зв'язок вищої освіти й ринку праці, що дозволяє ефективно вирішувати актуальну для країни проблему зайнятості населення; реалізація «освіти впродовж життя», де ключову позицію займає вища освіта, якій передують «просунуті школи» або коледжі, а наступною виступає освіта дорослих; участь системи вищої освіти Норвегії в реалізації інноваційної політики держави, що передбачає передачу технологій, створених в університетах, промисловим підприємствам з метою їх практичного впровадження. Висвітлено можливості імплементації позитивного досвіду вищої освіти Норвегії в Україні у процесі усунення проблем та ризиків сучасної вищої освіти, з урахуванням реалій світових та євроінтеграційних процесів, а також інтернаціоналізації освіти.

Ключові слова: *«суспільство добробуту», тенденції, вища освіта, Норвегія, глобалізація, антиринкова модель освіти, освіта впродовж життя, глобальне й національне в освіті.*

Zhelanov D.V. Trends in the development of higher education in Norway. *The relevance of this article lies in the necessity and expediency of studying foreign experience of organizing and functioning of the education systems of specific countries in the context of globalization and integration of the modern educational space, and the risks associated with them. In this sense, the higher education system of Norway, one of the most developed Scandinavian countries, is of scientific and practical interest. The purpose of the article is to study the trends in the development of higher education in Norway. A set of research methods has been used, namely analysis, synthesis, comparison, generalization of scientific and regulatory sources. The essence of the educational policy of Norway has been revealed, namely the priority of education in the structure of socio-economic institutions; egalitarianism of education; emphasis on pedagogical education; ensuring equal educational opportunities for the Norwegians. The basic trends in the development of higher education in Norway have been revealed: the introduction of an anti-market model providing for the blocking of market relations in the field of education; the absence of private sector in higher education as a means of its commercialization; a combination of the global and national aspects in the Norwegian educational space; a fruitful connection of higher education and the labour market which allows efficient solving of the urgent problem of employment for the country's population; the implementation of «education throughout life» where the key position is occupied by higher education preceded by «advanced schools» or colleges, and the next is adult education; participation of the Norwegian higher education system in the implementation of the state innovation policy. The possibilities of implementing positive experience of higher education of Norway in Ukraine in the process of eliminating the problems and risks of modern higher education have been highlighted, taking into account the realities of global and European integration processes, as well as the internationalization of education.*

Keywords: «welfare society», trends, higher education, Norway, globalization, anti-market model of education, lifelong education, global and national aspects in education.

Вступ. У контексті модернізації всіх ланок сучасного суспільства, у напрямі його глобалізації та євроінтеграції особливої ваги набувають фактори зовнішнього впливу на вітчизняну систему вищої освіти. Формат сучасної глобалізації об'єднує людство в єдиний соціокультурний простір, в якому освіта стає найважливішим ресурсом розвитку. Варто відзначити, що інтеграційні тенденції глобалізації не виключають уніфікації культур, але при цьому виникають ризики панування однієї або декількох культур над іншими, появи наднаціонального рівня управління освітою. Тому, вітчизняна освітня політика, базуючись на прагненні досягти європейського рівня якості

й приєднатися до освітнього простору Європи, зорієнтована на пошук фундаментальних підходів до побудови системи вищої освіти, яка найбільш повно відповідає соціально-економічним потребам українського суспільства, але з урахуванням кращого європейського досвіду. Отже, в умовах глобалізації та інтеграції сучасного освітнього простору та ризиків, пов'язаних з ними, вивчення зарубіжного досвіду організації та функціонування вищої освіти набуває особливого значення для української педагогічної науки та практики. Відтак, ураховуючи сучасні євроінтеграційні тенденції, є доцільним проаналізувати сутність та можливості застосування у вітчизняному освітньому просторі досягнень у галузі вищої освіти провідних країн світу, зокрема Норвегії як однієї з найбільш розвинутих скандинавських країн.

Аналіз наукових джерел дозволив констатувати, що система освіти Норвегії та інших скандинавських країн викликає науковий інтерес у вітчизняних та зарубіжних учених (Б. Вульфсон, О. Джуринський, Т. Йенсен, Е. Коккерсволд, К. Корсак, А. Кулікова, Р. Лаппен, Т. Логвіненко, Р. Лунгстад, Н. Ничкало, О. Огієнко, Я. Петерсон, Л. Пуховська, Р. Расмуссен, А. Сбруєва, Н.-Е. Свенссон, В. Сьюпаул, В. Тевліна, Л. Филипповець, Т. Хьюсен, П. Шернквіст, С. Юліусдотір, Д. Якобсон та ін.). Так, відома дослідниця норвезької педагогічної проблематики Т. Логвіненко у своїх студіях репрезентувала досвід підготовки соціальних працівників в університетах Скандинавії, зокрема й Норвегії. О. Огієнко зосередила свою дослідницьку увагу на аналізі сучасних тенденцій визначення змісту освіти в університетах Норвегії. В. Стинська висвітлила норвезький досвід формування системи вищої освіти у контексті Болонського процесу. Г. Васьківська розглянула гуманістичні засади освіти в Норвегії. Предметом дослідження В. Вахштайна стала система вищої освіти в Норвегії; Т. Грабовської, В. Тевліної – освітні реформи в Норвегії.

Мета та завдання. *Метою статті* є аналіз сучасних тенденцій розвитку вищої освіти Норвегії. *Завданнями* – проаналізувати соціально-економічні передумови «суспільства добробуту», особливості освітньої політики Норвегії, що забезпечили можливість упровадження антиринкової моделі освіти, «освіти впродовж життя», інтеграцію глобального й національного в освіті.

Методи дослідження: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення наукових та нормативних матеріалів для визначення особливостей та тенденцій вищої освіти як пріоритетної інституції в Норвегії.

Результати. Останнім часом Норвегія демонструє унікальну динаміку соціально-економічного зростання в тренді «соціальної держави». Відомий норвезький історик Туре Грьонлі називає Норвегію «суспільством добробуту», підкреслюючи значення добробуту як загальнонаціональної цінності та акцентуючи увагу на ролі держави як основного постачальника та розподільника цього добробуту (Helle, Durwick, Danielsen, Howland, & Gronley, 2001). Варто зауважити, що країна демонструє унікальність й оригінальність у більшості соціально-політичних, економічних інституцій, зокрема, й у системі освіти. Норвежці дуже обмірковано шукають своє місце в загальносвітовій освітній політиці, прагнучи відповідати світовим тенденціям і правилам, але не забуваючи при цьому і про власні науково-дослідні та освітні інтереси. Такий формат освітньої політики зумовлюється кількома причинами: 1) Норвегія є високо розвинутою країною, в якій освіта посідає пріоритетне місце в структурі соціально-економічних інституцій; 2) система освіти належить до самих егалітарних у Європі; 3) система підготовки вчителів визнається однією з ефективних у світі; 4) за формальними показниками рівності освітніх можливостей Норвегія займає провідне місце в світі (Ohienko, 2010).

Органічно увійшовши до європейського освітнього простору й адаптувавши в тій чи іншій мірі тенденції розвитку освіти в контексті Болонського процесу, Норвегія має низку національних особливостей та тенденцій розвитку системи освіти. Розглянемо їх.

Норвезька практика державного регулювання соціально-економічними процесами орієнтована на блокування ринкових відносин у сфері освіти, на пріоритет, так званої, антиринкової моделі. Аналіз цієї моделі, здійснений у дослідженні Д. Кучеренко, О. Мартинюк (Kucherenko & Martyniuk, 2011), показує, що для подальшого розвитку добробуту суспільства держава має взяти на себе всю відповідальність за фінансування освіти, навіть за рахунок введення нових податків (насамперед, за рахунок збільшення оподаткування великої власності). Щорічно 15 тис. норвезьких студентів користуються позиками Державного фонду для отримання освіти за кордоном. Близько 5 тис. студентів беруть позику для участі в міжнародних програмах студентського обміну. Щорічно 6,5% норвезьких студентів їдуть для продовження освіти за кордон (Focus on the structure of higher education in Europe, 2003). Стратегічною ідеєю впровадження антиринкової моделі освіти є позиція, що виховання всебічно розвинених громадян у системі освіти має бути турботою всього суспільства та вільним від домінуючого впливу ринку.

Оскільки ринковий прагматизм формує зневажливе ставлення до класичної освіти та науки. При цьому гуманітарні науки більш за інші зазнають збитків через практицизм, відсутність поваги до традицій, тобто, на думку американського вченого А. Блума, відбувається фактична деградація гуманітарного знання (Bloom, 1987). При цьому є важливим, що освітня політика держави полягає не тільки в наданні рівних можливостей на «вході», а й у стимулюванні забезпечення рівних результатів на «виході».

Варто відзначити, що впровадження антиринкової освітньої моделі є можливим лише для розвинутих країн світу, до яких належить і Норвегія, які обирають стратегію розвитку вищої освіти лише завдяки державним закладам освіти, обмежуючи функціонування приватних ЗВО. До того ж у Норвегії державні структури опікують вищу освіту на різних рівнях: законодавчому, участі у міжнародних об'єднаннях, забезпеченні співробітництва вищої школи та підприємницьких структур у науково-дослідницькій діяльності. Процеси інтернаціоналізації, збільшення закладів вищої освіти розвиваються тут не в логіці ринку, а в логіці соціального планування, яке також здійснюється під неослабним контролем держави. Відтак впровадження антиринкової моделі вищої освіти є ґрунтовною тенденцією її розвитку в Норвегії.

Наступною важливою тенденцією розвитку норвезької системи вищої освіти є відсутність у ній приватного сектору. Держава перешкоджає трансформації навчальних закладів у підприємства освітнього бізнесу. Оскільки, при цьому виникають ризики тотальної комерціалізації вищої освіти та неможливості її отримання для незаможних прошарків населення.

Зауважимо, що уряд Норвегії толерантно й коректно вирішує досить проблематичне питання – поєднання глобального та національного в освітньому просторі. У керівництва країни є розуміння того, що інтернаціоналізація освіти неминуче розділяє вітчизняний освітній простір на елітарний та масовий сегменти. Тобто низка вишів, найбільш конкурентоспроможних на світовому ринку освітніх послуг й інтегрованих у світовий освітній простір, виявляються в елітарному сегменті, у той час, як більшість закладів вищої освіти, насамперед провінційних, зазнає серйозних труднощів, які викликані низьким фінансуванням, суттєвими відмінностями викладацького та студентського складу.

Не менш значущою тенденцією є системна єдність усіх рівнів і компонентів освіти – початкової, середньої, професійної, вищої, освіти дорослих та провідних сфер соціально-економічного розвитку держави, а

саме: промисловості інноваційного типу, аграрного сектору, соціальних інститутів, охорони довкілля та ін. Відтак у Норвегії реалізується плідний зв'язок освіти й ринку праці. Такий підхід дозволяє досить ефективно вирішувати актуальну для країни проблему зайнятості населення.

У силу цілого ряду обставин (модернізація народногосподарського комплексу, старіння населення, міграційні процеси) ринок праці в Норвегії є найбільш складним елементом економіки, що передбачає урахування інтересів робітників та роботодавців щодо визначення ціни праці та умов функціонування, а також демонструє практично всі соціально-економічні процеси, що відбуваються в державі. При цьому Норвегія зорієнтована на урахування негативного досвіду країн Євросоюзу, пов'язаного з переходом від вищої освіти до ринку праці, у процесі якого випускники стикаються з багатьма проблемами: тривалий період пошуку роботи, невідповідність кваліфікації вимогам роботодавців, безробіття (Mospan, 2019). Проте на норвезькому ринку праці також виникають певні труднощі. Має місце часткова зайнятість, а також значний рівень прихованого безробіття серед високоосвічених молодих фахівців, які продовжують навчання, оскільки не можуть знайти місце для реалізації своїх навичок на ринку праці.

Суттєвою тенденцією освітнього простору Норвегії є реалізація «освіти впродовж життя», що набуває статусу її пріоритетного принципу, оскільки в умовах сучасних цивілізаційних викликів майже кожна людина постійно відчуває брак певних знань і має потребу в їх регулярному оновленні.

Можна стверджувати, що в Норвегії, образно кажучи, створена піраміда освіти, що має потужний фундамент і видатні досягнення в таких сферах життя суспільства, як: підготовка висококваліфікованих кадрів, реалізація науково-технічних, гуманітарних, соціокультурних проектів світового рівня. При цьому ключову роль у цій піраміді відіграє вища освіта. Варто зауважити, що вищій освіті передують, так звані, «просунуті школи» або коледжі, де після закінчення закладу середньої освіти учень має альтернативу обрати програму професійно-технічної освіти (якщо він має на меті отримати елементарні навички в певній професії і досить швидко почати працювати) або програму з поглибленим вивченням природничих і гуманітарних предметів (якщо учень після закінчення закладу середньої освіти прагне отримати базу знань для подальшого вступу до університету). Слід відзначити, що програма і методика навчання в коледжі більш складна й інтенсивна, ніж в середній школі. Тому існує певна диспропорція між середньою школою та коледжем, яка в останні роки викликає питання і

дискусії в норвезькому суспільстві, пов'язані з новим етапом реформування шкільної освіти, в ході якої необхідно удосконалити базову підготовку учнів у школах, яка дуже відрізняється від вимог у коледжі та вишах. Проте, ці та інші проблеми розвитку системи шкільної і професійної освіти хоча й ускладнюють, але не перешкоджають вирішенню одного з ключових завдань виховання і освіти молодого покоління – забезпечити безпосередній вихід на ринок праці малозабезпеченої молоді за рахунок спеціальних курсів учнівства (Tevlina, 2012).

Наступною ланкою за системою вищої освіти, але органічно з нею пов'язаною, є освіта дорослих. Норвегія першою серед країн світу прийняла Закон «Про освіту дорослих» (1976 р.). У структурі Міністерства освіти створений спеціальний департамент. Важливою науковою установою є Норвезький Інститут досліджень освіти дорослих. На сьогодні в Норвегії існує 19 офіційно зареєстрованих асоціацій з освіти дорослих, до їх складу входять понад 400 членських організацій, зокрема політичні партії, організації робочих і службовців, різні релігійні та гуманітарні організації і групи за інтересами. Близько 700 тис. дорослого населення щорічно навчається за програмами старшої школи; 38 тис. – за університетськими й інститутськими програмами. Кожні 10 років всі норвежці мають право на річну відпустку зі збереженням повної заробітної плати для навчання з метою підвищення кваліфікації (Lukianova, 2017). Варто звернути увагу, що професійна та загальна освіта дорослих не розмежовується окремо.

Може здатися парадоксальною і навіть, на перший погляд, непродуктивною, тенденція щодо ефективної участі системи вищої освіти Норвегії в реалізації інноваційної політики держави, з одного боку, а, з іншого, – безпосереднє впровадження досягнень сучасної теорії і практики інноваційного розвитку у закладах вищої освіти. Проте ця тенденція є продуктивною, оскільки, сьогодні країна виступає одним із лідерів серед країн світу за інноваційністю й займає 14-е місце в рейтингу за показником глобального індексу інноваційного розвитку (індикатор, який використовується для оцінки інноваційної складової економіки).

Є суттєвим, що основна частина фундаментальних наукових досліджень відбувається в стінах університетів, дослідні інститути відповідають за прикладну науку, а робота з розвитку інноваційного потенціалу припадає на сектор бізнесу та інших економічних структур. Університети виконують 29% всього обсягу досліджень у країні. За останні 30 років науково-дослідний потенціал у даному секторі зріс, що стало

наслідком як розвитку системи вищої освіти, так і просування довгострокових урядових проектів з розвитку фундаментальної науки (Tagalayeva, 2018). Важливо, що уряд країни розробив механізми та правила з передачі технологій, створених в університетах та дослідних інститутах, промисловим підприємствам, що уможливило їх практичне впровадження. Значно скоротився інноваційний цикл від висунення нової ідеї до її комерційного використання в нових продуктах, технологіях і виробничих процесах. При цьому провідними координаторами науково-технічної та інноваційної політики виступають три міністерства, а саме: Міністерство освіти і науки, Міністерство торгівлі і промисловості, Міністерство місцевого самоврядування та регіонального розвитку.

Обговорення. Отже, маємо констатувати, що норвезька вища освіта, поступово еволюціонуючи в руслі загальносвітових тенденцій, зберігає низку особливих рис, що відрізняють її від моделей освіти й науково-дослідних систем більшості розвинених країн. Це такі особливості: державне управління, домінування в інноваційному процесі системи вищої освіти, незначна частка іноземних джерел фінансування. Загалом, у Норвегії спостерігається прагнення удосконалити централізацію, вплив і домінуючу роль держави, насамперед, у вирішенні питань соціального характеру (безкоштовне навчання громадян, бюджетні асигнування на розвиток інфраструктури ЗВО, працевлаштування молодих фахівців).

В Україні, навпаки, починає переважати тенденція до децентралізації, а саме: розширення автономії місцевої влади, скорочення державної участі в освіті. Разом з тим, у країні йде пошук моделі системи освіти, заснованої на балансі ринкових відносин і державної присутності.

Для системи вітчизняної освіти є корисним досвід Норвегії у контексті впровадження стратегії освіти впродовж життя, а саме освіти дорослих. Маємо констатувати, що в сучасному науковому просторі України відбувається цілком виправдане посилення уваги до цього сегменту освіти (І. Левченко, Л. Лук'янова, Л. Мартинець, О. Огієнко, Л. Сігаєва). Вітчизняні науковці зазначають, що під впливом динамічних світових глобалізаційних процесів освіта дорослих набула рис транснаціонального характеру. На жаль, в Україні освіта протягом життя поки що знаходиться на стадії становлення, пошуку шляхів адаптації світового досвіду у вітчизняній андрагогічній теорії та практиці.

Отже, при певних розбіжностях у процесі вивчення і можливого освоєння норвезької моделі вищої освіти, до яких нам слід критично і

виважено підходити, є очевидним, що ефективне розв'язання проблем вітчизняної вищої освіти глобалізаційного, інтеграційного характеру зумовлене рівнем співпраці в межах міжнародного співтовариства в сфері освіти. Проте обов'язковою має стати вимога урахування вітчизняного досвіду, накопиченого в системі вищої освіти, що дає можливість уникнути помилок і руху назад, зробити вітчизняну освіту дійсно найважливішим фактором розвитку України.

Висновки. Таким чином, Норвегія є «соціальною державою», що побудувала «суспільство добробуту», в якому освіта є пріоритетною інституцією. Характерними рисами освітньої політики Норвегії є: егалітарність освіти; акцент на педагогічній освіті; забезпечення рівності освітніх можливостей норвежців. До провідних тенденцій вищої освіти в Норвегії можна віднести: впровадження антиринкової моделі, що передбачає блокування ринкових відносин у сфері освіти; відсутність у вищій освіті приватного сектору, як засобу її комерціалізації; поєднання глобального та національного в норвезькому освітньому просторі; плідний зв'язок вищої освіти й ринку праці, що дозволяє ефективно вирішувати актуальну для країни проблему зайнятості населення; реалізація «освіти впродовж життя», де ключову позицію займає вища освіта, якій передують «просунуті школи» або коледжі, а наступною є освіта дорослих; участь системи вищої освіти Норвегії в реалізації інноваційної політики держави.

ЛІТЕРАТУРА:

- Bloom. The closing of the American mind: How higher education has failed democracy and impoverished the souls of today's students. New York: Simon and Schuster, 1987. 391 p.
- Гелле К., Дюрвік С., Даніельсен Р., Говланд Е., Грьонлі Т. Історія Норвегії / Пер. з норв. Н.Іваничук, І.Сабор, М.Красавіна. Львів: Літопис, 2001. 336 с.
- Кучеренко Д. Г., Мартинюк О. В. Стратегії розвитку освітніх систем країн світу: монографія, ІПК ДСЗУ, Київ, 2011. 312 с.
- Лук'янова Л. Законодавче забезпечення освіти дорослих: зарубіжний досвід. Видавництво ТОВ «ДКС-Центр» Київ, 2017. 147 с.
- Мосьпан Н. В. Тенденції взаємодії вищої освіти з ринком праці в Європейському Союзі. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук. Київ, 2019. 40 с.
- Огієнко О. І. Педагогічна освіта Норвегії: генеза і тенденції розвитку. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2010. № 4 (6). С. 86 -96.
- Талагаєва Д. А. Скандинавские страны: научная политика как баланс национальных приоритетов и задач общеевропейского развития *Вестник Брянского государственного университета*. 2018. №2(36). С.120 - 125.
- Тевлина В. Научно-образовательная политика в Норвегии: национальные и общемировые тенденции развития. *Вестник Северного (Арктического) федерального университета*. Серия: Гуманитарные и социальные науки, 2012. № 2. С.33 - 43.

Focus on the structure of higher education in Europe 2003/04 Retrieved from <https://publications.europa.eu/en/.2c9b.../language-en>.

REFERENCE:

- Bloom, A. (1987). *The Closing of American Mind*. N.Y. Simon & Schuster.
- Focus on the structure of higher education in Europe (2003). Retrieved from <https://publications.europa.eu/en/.2c9b.../language-en>.
- Helle, K., Durwick, S., Danielsen, R., Howland, E. & Gronley, T. (2001). *Istoriia Norvehii* [History of Norway]. Lviv: Chronicle. (in Ukrainian).
- Kucherenko, D. H. & Martyniuk O. V. (2011). *Stratehii rozvytku osvitytnykh system krain svitu: monohrafiia* [Strategies for the Development of Educational Systems in the Countries of the World: Monograph]. Kyiv: SESTI. (in Ukrainian).
- Lukianova, L. (2017). *Zakonodavche zabezpechennia osvity doroslykh: zarubizhnyi dosvid*. [Legislative Support for Adult Education: Foreign Experience]. Kyiv: DKS-Center Publishing House. (in Ukrainian).
- Mospan, N. (2019). *Tendentsii vzaiemodii vishchoi osvity z rynkom pratsi v Yevropeiskomu Soiuzi*. [Trends of interaction of higher education with labor market in the European Union]. (Abstract of Doctor's thesis), Kyiv. (in Ukrainian).
- Ohienko, O. I. (2010). *Pedahohichna osvita Norvehii: heneza i tendentsii rozvytku* [Pedagogical education of Norway: genesis and tendencies of development]. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*. 4 (6), P. 86-96 (in Ukrainian).
- Talagayeva, D. A. (2018). *Skandinavskie strany: nauchnaja politika kak balans nacional'nykh prioritetov i zadach obshcheevropejskogo razvitiia* [Scandinavian Countries: Scientific Policy as a Balance of National Priorities and Tasks of Pan-European Development]. *Bulletin of the Bryansk State University*. №2 (36), P.120-125 (in Russian).
- Tevlina, V. (2012). *Nauchno-obrazovatel'naja politika v Norvegii: nacional'nye i obshchemirovye tendentsii razvitiia*. [Scientific and educational policy in Norway: national and global development trends]. *Bulletin of Northern (Arctic) Federal University. Series: Humanities and Social Sciences*, 2, P. 33 - 43 (in Russian).

Інформація про автора:

Желанов Дмитро Володимирович:

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-9017-6960>, аспірант кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, Харків, вул. Валентинівська, 2, Україна, 61166.

e-mail: zhdv91@gmail.com

Information about the author:

Zhelanov Dmytro Volodymyrovych

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-9017-6960>, Postgraduate student of the Department of General Pedagogy and Pedagogy of Higher School of H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Ukraine, Kharkiv, Street Valentynivska, 2, Ukraine, 61166.

e-mail: zhdv91@gmail.com

Цитуйте цю статтю як: Желанов Д.В. Тенденції розвитку вищої освіти в Норвегії. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2020. № 48. С.64–73.
DOI: <https://doi.org/10.34142/23128046.2020.48.06>

Дата надходження статті до редакції:

Стаття прийнята до друку: